

אהרון גילעדי:

מיומנו של צייר

במקום אחר כבר סיפרתי שאחרי שזובתי את הקיבוץ הסתרתני בכפר-סבא מפני שהתכיישתי מפני חברי קיבוץ אפיקים על עזיבתי.

עזבתי את הקיבוץ אחרי שהייתי חבר בו 20 שנה.

פעם, עזיבת קיבוץ נחשבה בעיני רבים כבגידה או כשאלת. לזה אני אומר שזובתי הוא זה שבגר כי, ולא אני בו.

כאשר שואלים אותי מדוע עזבתי, אני נותן לכל אחד תשובות שונות. הכל תלוי בשואל או בשאלת. לזה אני אומר שזובתי מפני שהיה לי שכן שהוא ולא חברתי (או נהגנו לומר "חברתו", ולא אשתו, גם כשבניי הוזגו חיו כנשואים לכל דבר) נהג לשטוף את הריצפה. השכן הזה היה שטף את ריצפת החדר הגובל בשלי שלוש פעמים ביום. בגמר מלאכת השטיפה היה מביא דלי מים נקיים ומעמיד אותו מתחת למיטה — מיטת טוכנות עשויה ברזל כדרך אותם ימים — כדי שיהיה מוכן לשטיפה הבאה.

לפעמים הייתי מסביר כי עזבתי כיוון שבקיבוץ נהגו לקרוא לי בכינוי רוסי ישן שלי השנוא עלי יותר מכל. כל מאמציי להינאי את החברים מן השימוש בכינוי זה עלו בתוהו.

ולפעמים הייתי מדגים את הסיבה כסיפור מעשיה ארוכה.

באפיקים היה חבר, אדם טוב, מסור לקיבוץ וטיפוס חיובי בדרך כלל, ושמו יצחק. הוא היה ג'ינג'י ובכל זאת קראו לו הכל יצחק ולא "הג'ינג'י" או כינוי אחר כלשהו.

ליצחק ג'ינג'י זה היתה נקודת-תורפה אחת (אינני בטוח, אגב, שהכל יראו בה נקודת תורפה). הוא היה קפדן גורא ושומר על סדר ונקיון ולמפת. ועד כדי כך הגיעו הרברים שבלילות היה נוהג לעבור ככל המיקלחות של הבחורים והבחורות, ככוונה לוודא שהן סכונ נמצא במקום יבש.

סיפרו עליו שלפני שהתחתן ניסה שלוש בחורות שחזרו אחריו — ורק עם הרביעית התחתן...

מה פירוש ניסה? ובכן, הוא היה מזמין את המועמדת לחזור, מוציא את כל בגדיו והפצצי האישיים מן הארון ומן המגירות ומבקש מהבחורה שתחזיר אותם למקומם. מובן שכל אחת הנבחנות הראשונות לא עמרו במיבחן: אף אחת מהן לא ידעה להחזיר את הדברים לארון ולמגירות בדיוק בצורה שיצחק רצה שיחזרו.

משנוכח לדעת שלא ימצא את האשה האידיאלית — הרדי את רמת הרדישות. את המועמדת הרביעית הזמין לחזור, פתח לפניה את הארון ואת המגירות ושאל אותה, אם אמנם הארון והמגירות מסודרים. כשענה בחיוב, התרה בכחורה שלא תוציא בעצמה שום דבר מן הארון. אם תרצה דבר-מה, תפנה אליו והוא יעשה זאת בשבילה.

יום אחד, לפתע, כבדק משמיים בהירים, קמו יצחק, אשתו הנבחרת ושלושת הצאצאים שהספיקו להלחמד ועזבו את הקיבוץ. הם אמנם לא עזבו כגנבים בלילה, כי אם הוריעו לחברים על החלטתם, וכולם ניסו להניא אותם מעצדם. זה אחרי הכל, מה יקרה עכשיו לטכונ במיקלחות?

אבל הכל לשווא. יצחק ומישפחתו סירבו להיענות להפצרות. אז ידעו הכל כי כלתה אליהם הרעה. אם יצחק מסוגל לעזוב — איש אינו מחוסן עוד מפני הגניץ. ויש לזכור כי הרברים שאני מספר עליהם התרחשו לפני שנים רבות מאוד, כשעזיבת קיבוץ עדיין נחשבה כבגידה בכל הקדוש ובכל היקר...

כחודשיים אחרי יצחק עזבנו גם אני ומישפחתי.

בעיר נהגנו, יצחק ואני, להיפגש מפעם לפעם, על אף הברלי המוג העצומים שבנינו. יום אחד נכנסנו לשיחה בבית-קפה ואני שאלתי אותו למניעים האמיתיים לעזיבתו.

השיב לי יצחק: "לאיש עוד לא גיליתי את האמת. אבל לך אספר. אני יודע שבקיבוץ כולם חשבו אותי לקפדן עד כדי הגומה. אולי יש בזה מן האמת, אינני יודע. אני לא יכולתי לסבול את העובדה שבחדרי-האוכל של הקיבוץ, שבו 61 שולחנות (הוא ידע בדיוק את המימספר), עומרים השולחנות בצורה לא-סדירה. לא-סימטרית, כלומר, לא לפי קווי האורך והרוחב של אריחי הריצפה. לכן הייתי מסדר בלילות, אחרי שהכל עזבו, את השולף הנותן לפי קווי האריחים. אבל, למרבה הכושה והרוג, כעבור יום או יומיים היו השולחנות

ובכן, בקיבוץ היה לי אטלייה ששכן בצריף שאותו טיחתי מבפנים. הלא כבר סיפרתי שעבדתי כטייח-בניין במשך זמן ארוך. את הצריף בניתי בעזרת אשתי רבורה שהיתה אז בהריון. בנינו אותו בימים שהוקצו לי לציוור. ביקשתי שני ימי ציוור בשבוע ואישרו לי רק יום-יוחצי. צירפתי לאותם יום-יוחצי גם את יום השבת, וכך היו לי כמעט שלושה ימי ציוור בשבוע.

אבל מה הקשר לעזיבת הקיבוץ ולאטל-ייה? ובכן, יש קשר.

פניתי למרפדה-בנייה במשק, שיקבע לי מקום שבו אוכל לבנות לעצמי את האטלייה שלי. אותם ימים עוד לא היתה לאפיקים תוכנית-מיתאר כללית. אולי מסיבה זאת השיב לי מרפדה-בנייה: "אם נקבע לך עכשיו מקום לאטלייה שלך, יכול להיות שבסוף יתברר שבמקום זה אנחנו מתכוונים להקים בית-תינוקות".

וכך התגלגלו הרברים. אני פונה וחוזר ופונה והם רוחים אותי בקש. פעם בטענה זו ופעם באחרת. כשנאשתי מן הפניות למרפדה הבנייה, חזרתי ליוסף זירעאלי, מי שהיה אז מזכיר-הקיבוץ, והוא אמר לי: "תגיד למרפדה הבנייה שאם לא יקצה לך את-רבינייה לי

גילעדי ותמונותיו - האטלייה בחולון

אטלייה שלך בתוך שבוע ימים, תבנה בכל מקום שייראה לך. אם אם ירצו לבנות שם אחרי-כך את בית-הכנסת הגדול".

וכך עשיתי.

בעזרת אשתי רבורה ושלושה עובדי טיוח, שאני הוא שהקניתי להם מיקצוע זה, הקמנו את האטלייה. מובן שבמרוצת הימים התברר כי לא בחרנו במקום מוצלח. במשך כ-15 שנה ניכנו מסביב לאטלייה הקטן שלי בניינים על בניינים שהאטלייה היה כעצם בגרונם. לבסוף הגיע גם היום השחור-משחור בש"בילי, שבו הודיע לי מרפדה-בנייה: "ביום ראשון אקרוב אנחנו הורסים את האטלייה שלך, ואתה עם הצעירים שלך עוברים למיקל. לט. לכן אני מבקש ממך להעביר את כל המטלטלים שלך מהאטלייה".

המילה "מטלטלים" היתה תמיד מילה מגור נה בעיני ובאותו יום צרמה את אוזניי עוד יותר. אולי חשבתי בעימקי ליבי, וברוב חוצץ פתי, כי אטלייה של צייר הוא מעין מיקרד-מעט, כמו, נאמר, בית-כנסת קטן, וכשם שאין לאיש זכות להרוס בית-כנסת, כך גם אין הורסים אטלייה של צייר.

אותו יום גמלה בליבי מחשבת עזיבת הקיבוץ. הלכתי למזכיר-המשק והודעתי לו על החלטתי. ביקשתי שלא יהרסו את האטלייה

עד שאסדר במקום אחר ואשוב לקחת את התמונות.

וכך היה. אנחנו עזבנו והשתקענו תחילה בכפר-סבא וחברי, נהג המכונית של הקיבוץ, שימלה ניסלביץ, הטעין יום אחד את כל ציוריי על גבי מישפחתי והביאם אלי לכפר-סבא. אני זוכר שאמר לי: "אנחנו נפרדים בעצב לא רק ממך, אלא גם מאוצר זה".

אני קורא שוב את מה שכתבתי ברשימה זו ואינני מבין מפני מה כתבתי. האם מטרידים אותי עד היום ריגשי אשמה על עזיבת מקום שהיה ביתי ובית מישפחתי שנים רבות כל-כך? הרי כבר אמרתי שבעיני לא אני הוא שבגדתי בקיבוץ, כי אם הקיבוץ הוא זה שבגד בי.

לך דע מהי בדיוק האמת. ורק דבר אחד רצוני להוסיף. בנעוריי ובנחרותי הייתי חלוץ וגם היום נשארתי, בעיני, חלוץ. נהג לומר היום, פעם סבלנו, פעם קרחנו, ייבשנו ביצור, עברנו עבודת פרך. ואילו אני קובע חד-משמעית: מעולם לא סבלתי. כל מה שעשיתי בחיי למען בניין ארץ-ישראל — מאהבה עשיתי. לכן לא היה גם הסבל סבל אמיתי, כי אם פרי אהבה. פתאום עולה ביוכרונזי תמונה אחת מן העבר הרחוק-רחוק: אנחנו מקימים את בנייני קבר צת כינרת. בונים בידים, בלי עזרת מנוף, כי מנוף עוד לא היה באותם ימים. בגמר יציקת הגג וקדנו הורה מסכים לבניין ושתינו כולנו גזזו.

אני מוסיף דברים אלה מפני שזוכרתי כדבריו של צייר אחד מידידי, צייר חכם, שאמר לי יום אחד: "אני לא אתאבד מפני שבאגודת הציירים אין ארכיון". את הארכיון שלי אני נושא עימי בליבי, בראשי, בויכ רונתי.

וסיפור אחרון בהקשר זה של עזיבתי את הקיבוץ. לילה חשוך אחד עמדתי כשומר בעמדה בכפר-סבא הערבית הכבושה. פתאום חשתי כי מישוה מניח את ידו הכבדה על כתפי. בשל האפילה לא הבחנתי בו אבל מש החל לדבר וזיהיתי אותו מייד. היה זה איתמר גולני, הבן הבכור של קיבוץ אפיקים. הוא הגיע לכפר-סבא לחפש אותי לאחר שנודע לו שעזבנו את המשק. התחבקנו והתנשקנו. גם בקיבוץ היינו ידידים, למרות פער הגילים בינינו.

הוא הציף אותי בשאלות ולפתע, כמו ב"ריית-תותח, שאל "מדוע עזבת את הקיבוץ?" הוא הוסיף ואמר לי, כי נתמזל מזלי שלא היה בבית בעת עזיבתי, אחרת היה שוכב על מיתן הבית שלנו ולא מניח לנו לעזוב. לא מישפחתי לו מייד. הירחרתי כיני לכיני ולבסוף אמרתי לו כך: הייתי בקיבוץ 20 שנה. אענה לך על שאלתך אחרי 20 שנים של חיי החי-רשים.

לפתע תחב את ידו לכיסו ושלף משם 300 לירות — סכום ענקי באותם ימים. "לי אין צורך בכסף", אמר לי הבחור הנפלא הזה, "אבל לך זה בוודאי יעזור קצת בחיים החד-שים".

סירבתי לקבל מידידו את הכסף ופתאום קרא לו מישוה והוא הסתלק. בחור מוצק, שרירי, רחב-כתפיים. אחרי-כך התגייס לחיל-האוויר ועבר קורס-צניחה. סיפרו עליו שלא היה נכבד יותר למטוס מפני שכתפיו היו רחבות יותר מפתח הכניסה.

אותו ליליאפילה בכפר-סבא לא ידעתי שזוהי פגישתנו האחרונה... עד היום אני מצ"טער כשאני נזכר שאמרתי לו שאתן לו את תשובתי כעבור 20 שנה.

לו לא היו עוד 20 שנה: באחת הצניחות שלו מן המטוס נתקע חבל המצנח שלו בכנף המטוס והוא נשאר תלוי באוויר. הטייס התקשר למפקדה לשאול מה לעשות במיקרה כזה. אבל היה זה מיקרה ראשון מסוגו בחיל-האוויר הישראלי ואיש לא ידע מה להציע. כאשר עבר המטוס מעל הים,